

Гордана Ђоковић*
Драгана Грујић**
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

УДК
027.7:001.99(497.11)"1928/1937"
ДОИ
<https://doi.org/10.18485/analiff.2017.29.1.16>

КЊИГЕ И ЧАСОПИСИ У РУСКОМ АРХИВУ И БИБЛИОГРАФСКИМ ИЗВОРИМА

Богата издавачка продукција руске емиграције огледа се на странама часописа *Руски архив: часопис за историју, културу и привреду Русије* (1928-1937), посебно у оквиру рубрике *Књиге и часописи*. Кроз ову рубрику јавност се од првог броја континуирано упознавала са најновијим руским монографским и серијским публикацијама које су утицале на развој не само књижевних, већ и друштвених идеја. Поред ових публикација, у раду ће бити анализирана заступљеност руских књига и часописа у Србији и преводилачка делатност са руског на српски језик у периоду постојања *Руског архива*, која превазилази своју основну улогу и одражава друштвено-историјске прилике. Анализа књига и часописа у *Руском архиву* и библиографским изворима својим обликом, суштином и наменом следи потребу да омогући увид у руско стваралаштво и открије у којој мери је, између осталог, био руски културни утицај у Србији.

Кључне речи: Русија, емиграција, издаваштво, *Руски архив*, библиографски извори

Издавачка делатност на страницама *Руског архива*

У богатој руској издавачкој продукцији посебно место припада издаваштву руске емиграције које броји десетине хиљада књига. „Још 1924 г. прашки комитет руске књиге у свом библиографском регистру записао је 4.200 наслова. Прво издање «Грађе за библиографију руских научних радова ван границе» показује више од 7.000 наслова разних дела од 470 аутора. Руски загранични историски архив скупио је више

* Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за библиотекарство и информатику; gosa.djokovic@gmail.com

** Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за библиотекарство и информатику; dragana.gr@gmail.com

од 900 часописа и више од 1000 новина који излазе у иностранству од 1919 год.“ (Постников, 1932: 145). Руско егизлно издаваштво представљано је редовно у *Руском архиву: часопису за њолијџику, кулџуру и љривреду Русије* који је излазио је од маја 1928. до јануара/марта 1937. године (год. 9, књ. 40/42). Часопис који је уређивао анонимни одбор, а као главни уредник 42 броја колико је укупно изашло током десет година постојања потписан је проф. др Павле Стевановић, излазио је у Београду у виду двоброја шест пута годишње, у целини на српском језику, ћирилично и латинично, по чему се и разликовао од других руских емигрантских часописа. Објашњење пружа проф. др Александар Петров: „*Руски архив* није ни био само руски и емигрантски, него и српски и југословенски, поготову што је излазио на српском или српскохрватском језику... И предлог за покретање руског часописа у Србији дошао је са српске стране, од стране извесног г. Станоја Пеливановића“ (Петров, 2011: 661). У поднаслову часописа – *за њолијџику, кулџуру и љривреду Русије* откривена је намера уредништва да стручним текстовима упозна српску читалачку публику са политичким, економским и културним животом тадашње Русије. Представљајући теме из руског живота, уредништво је тежило ка „најпотпунијој беспристрасности и максималној објективности“. Међутим, Иван Суботић поставља питање колико је могуће бити објективан приликом расправљања о актуелним темама, посебно када сами Руси пишу о Русији (1928: 157–160). Највећи део часописа заузимају текстови посвећени уметности и књижевности, потом спољној и унутрашњој политици, привреди, финансијама, животу и раду руске емиграције (Грујић, Ђоковић, 2012). Од првог броја српски читаоци могли су да се упознају са руским књигама и часописима који су несумњиво имали велики утицај не само на књижевност, већ уопште на развој друштвених идеја, најпре у *Књижевном љрељеду* (током 1928. и 1929. – сва четири пута аутор је Бранислав Сосински), потом у рубрици *Књије и часописи*. Поред ових редовних рубрика вести о књигама и часописима доносе и текстови *Нове књије, Прељед књија, Библиоџрафија...* „Готово да нема ниједне значајне руске књиге, из било које области, објављене у Русији или у емиграцији, као и многих руских часописа и листова у времену излажења *Руској архива*, а да њихова појава није, у ‘Прегледу књига и часописа’, била пропраћена критичким освртом или обухватнијим критичким написом“ (Петров 2011: 672).

Већ у првом броју 1928. год. представљено је шест публикација, објављених у Москви, Паризу и Берлину: *Дело Аршамонових* Максима Горког (Москва, Лењинград, 1927), *Нечастиве љриче* Евгенија Замјатина (Москва, 1927), *Конармија* Исака Бабелја (Москва, 1926), *Пошћуна збирка њесама* Сергеја Јесењина (Москва, 1928), *Русија у вихору* Алексеја Ремизова (Париз, 1927) и књига песама *Занаш* Марине Цветајеве (Берлин, 1923). Ова рубрика доносила је вести и рецензије, приказе књига руских аутора објављиваних не само на руском, већ и на страним језицима, најчешће француском и немачком. Заступљене су и монографске публикације на српском, односно хрватском језику, али које су по тематици блиске Русији, попут књиге *Историја Русије*-Алексеја Јелачића (4/1929). Милан Прелог, аутор овог приказаи *џрве ориџиналне џојуларне историје Русије у нас* похваљује објективно навођење чињеница из руске историје, али замера недоследну транскрипцију имена. Ово је проблем који карактерише и сам *Руски Архив*. Имена и презимена транскрибована су неуједначено, те су многи аутори на различите начине потписивани (Слоњим – Слоним, Крол – Крољ, Љацки – Љацкиј, Евгениј Захараов – Јевгениј Захаров...). У жељи да се приближе српској читалачкој публици представљане су и књиге о српској историји, попут дела *Ђорђе Бранковић, десјош* „Илирика» Јована Радонића: „Поред историје Срба у Угарској и њихових односа према Хабсбурзима и Мађарима, излажу се овде и први почечи Источног Питања, у коме се, одмах на првом кораку, сукобили интерси Русије и Хабзбуршке Монархије». У двоброју 5-6 из 1929. приказана је књигао уједињењу и стварању Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца – *У борби за уједињену народну државу* Богумила Вошњака како би се истакла она места у тој књизи „која се односе на улогу Русије и историском процесу ослобођења Ј. Словена у наше доба“ (Јелачић, 1929: 248). Такође, циљ извештавања био је не само преказивање актуелних наслова већ идела која су раније објављена, али су остали непримећена у руској штампи ван Русије.

У броју 9 из 1930. у оквиру *Књижевној џрегледа* заједно је приказано девет наслова тзв. пролетерске књижевности. Поред књижевних критичких освтра, заступљене су прикази публикација историјске садржине (*Десей џодина руске револуције, Усјомене Бориса Николајевића Чичерина, Француска емиџрација и Русија у доба Каџарине II...*), дела из

области музике (*Pokušaj intonativne analize* – зборник чланака у редакцији Асафјева који се чешће појављује под псеудонимом Игор Гљебов).

Руски архив је посебну пажњу поклањао обележавању јубилеја рођења или смрти великих писаца – *Педесетогодишњица од смрти Турјењева* (24/25/1933: 19–22), *Поводом тридесетогодишњице смрти Чехова* (30/31/1935: 11–13), *Како је живео Толстој о 25–годишњици смрти Лава Николајевича Толстоја* (36/37: 1936: 11–21). Поводом стогодишњице смрти Пушкина број 40–42 из 1937. године посвећен је Пушкину и поред текстова Ремизова, Цветајеве, Слоњима и других истакнутих стваралаца доноси и преглед књига и часописа о Пушкину. Рубрика *Књије и часописи* поводом десетогодишњице смрти А. Блока доноси осврт на његову Бележницу (12/1931). Након самоубиства Мајаковског представљено је његово дело *Стиеница* (Москва, 1930). Заступљени су и други великани руске књижевности, о чему сведоче чланци у рубрици *Нове књије и часописи – Нова југословенска књија о Достојевском*, представља дело Достојевског у хрватској књижевности, потом *Кријички приказ књије Лав Толстој и В. В. Стасов* о њиховој преписци.

Уз монографске публикације од првог броја представљани су и часописи. Рубрика *Часописи у Русији* доноси преглед најзначајнијих периодичних гласила – *Црвене Нови*, *Нови мир*, *Звезда*, *Октобар*. *Руски преглед*, поглавље *Културни одељак*, открива податак да је 1. августа 1927. у целој СССР било 556 новина, у поређењу са 1925. број новина се смањио за 6,9%, али се тираж повећао за 7,8%. Када је реч о часописима ван Русије Б. Артов указује да „избеглички покрет почиње од 1919 г, али тек од 1920–21 године у Европи се групишу велике руске колоније... У то доба и скоро у свим центрима Европе, пада зачетак новина, часописа и издавања који одонда не престају да служе све већим групама руске емиграције...“ Најпре највише периодичних гласила излази у Паризу и Прагу (1921), а 1922. повећава се број серијских публикација у словенским земљама, потом у Берлину када настаје тзв. берлински период у којем излази највећи број руских емигрантских листова. Врхунац емигрантске новинарске производње био је 1924. године са 477 новина и часописа, а већ 1928. број периодичних гласила једва да је прелазило сто, од тога многи наслови нису имали континуитет у излажењу.

Представљајући два броја часописа *Стихопворение* Е. Сосински (превела Бран. М. Ковачевић) бави се питањем доприноса руске

књижевне омладине у емиграцији. На својим странама *Руски архив* је доносио и рекламу о новом броју месечника на руском језику – *Воља Русији* (*Воља Русије*, Праг), а у броју 9. из 1930. посвећује му се посебна пажња, како и проф. Петров истиче оба гласила била су у „најближем, готово рођачком односу“ (2011: 663), а заједно најбоље осликавају руске часописе у емиграцији. У броју 38–41 за 1929–30 значајно место заузима *Савременые записки* (*Савремени записи*), велики руски емигрантски лист који је пуних двадесет година излазио у Паризу (1920–1940).

Периодика СССР Б. Аратова доноси преглед периодике разноврдне по садржини. Од великог броја новина који излазе споменути су најзначајнији који излазе у Москви и Лењинграду:

- за ширу читалачку публику: новине *Правда*, *Вечерња Москва* (која има булеварски карактер) – слично томе у Лењинграду излазе *Црвене новине* (јутарње и вечерње издање), *Наша газета* (Москва);
- новине намењене радницима: *Радничка Москва*, *Раг*;
- новине за омладине и децу, за војнике, питањима из области културе баве се *Училијске новине*, *Књижевне новине*, *Кино*, заступљене су и новине на језицима мањина.

Преглед часописа по предмету:

- За општа питања науке и културе – *Научное Слово*, *Революција и култура*.
- Из области библиотекарства и библиографије која су „необично богата повремена издања“ – *Књижная лейбиш*, *Краснији библиошкар* и *Библиографические известия*.
- Најмање је часописа из области психологије и филозофије.
- Постоје и часописи посвећени пољопривреди, историји, медицини...

Руски Архив садржи и рекламе за друге часописе:

Народна воља – бугарски месечни часопис за културу и политику у коме се поред чланака бугарских писаца заступљени и радови руских аутора.

Централна Европа – посвећен политичком, економском и културном животу земаља Централне Европе, излази месечно на руском језику.

Издавачка делатност руских емиграната у Србији (1928–1937)

Међу руским избеглицама у нашој земљи налазило се много интелектуалаца, универзитетских професора, уметника, књижевника, високих државних чиновника, чија делатност је настављена и у емиграцији. Српска култура је у годинама после рата била у периоду значајног успона, у чему је значајан добринос дала руска емиграција. Они су заслужни за покретање бројних културних и научних институција, осавремењивање универзитетске наставе и општу модернизацију наше земље. Уметници из руске емиграције утемељили су српску оперу и балет као и филмску уметност. Дали су и значајан допринос у многим другим областима као што су медицина, пољопривреда, индустрија, саобраћај, архитектура, спорт ... У то време, на територији Србије почеле су да се отварају руске библиотеке, читаонице, књижаре а веома је значајна и издавачка делатност на руском језику.

Издавачка делатност руске емиграције у нашој земљи, била веома бројна и разноврсна, што је и разумљиво када се узме у обзир да су у Београд поред бројних руских интелектуалаца дошле две јако важне руске институције: *Руска загранична православна црква и Главни штаб њојучене царске војске*. Тако је Београд, већ крајем двадесетих година 20. века, постао важан центар издавачке делатности Руса у емиграцији. Као центри издавачке делатности појављују се Београд, Нови Сад, Сремски Карловци, Сремска Митровица, Панчево и Бела Црква, заправо места у којима је живео највећи број руских емиграната.

Руски емигранти су се по доласку у Србију веома брзо консолидовали и окупили око разних организација у оквиру којих су почели са издавањем неких гласила, новина и часописа на руском језику. У почетку су у њима штампани текстови који су изражавали ставове о болшевизму и снове о повратку кући. Тек касније руски књижари у Београду, Новом Саду и другим градовима почињу са штампањем књижевних прилога, популарних издања руских књижевника, нотног материјала и музичке хорске поезије. Издавачка делатност је била веома разноврсна, понекад се чак није водило уопште рачуна о вредности штампаног дела него је једино било важно да је књига на руском језику, са циљем осветљавања националних вредности и афирмисања руске културе. Па тако, поред вредних књижевних дела наилазимо и

на безвредну белетристику, тзв. петпарачке романе или на поезију не тако познатих руских песника. Као највредније публикације штампане у Србији, можемо да издвојим уџбенике и зборнике радова за чији су настанак заслужни истакнути руски професори који су своје место пронашли на Београдском универзитету.

Руску издавачку делатност у Србији обављале су „организације из области књижевности и културе, чији је то иначе природни део посла, али и редакције листова и часописа, црквени предузетници, руска црква, струковна удружења и, наравно, руске књижаре које се понекад називају и издавачким предузећима“ (Ђурић, 1990: 180). Велики део емиграната чинила је руска интелигенција која је утицала на развој српске културе између два светска рата, често ангажована у научним и културним удружењима какав је био *Земјор* који је издавао *Руски архив* и преко којег се вршила претплата за часопис. *Земјор* је основан најпре у Петрограду 1915, након укидања после Револуције обновљен је двадесетих година 20. века у многим европским градовима. У Београду је под тим називом основан 1924. године као „удружење одборника руских обласних и градских самоуправа у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца“ са задатком да „пружи помоћ руским емигрантима ради одржавања његових културно–моралног нивоа и његова дизања, да штити њихов правни интерес и побољша услове њиховог материјалног живота“. Научници, књижевници и друге истакнуте личности које су припадале интелектуалном кругу руске емиграције, попут Марка Слоњима, Владимира Лебедева, Евгенија Захарова... који нису подржали руску емиграцију само издавањем *Руског архива*, већ су у *Земјор* оформили и богату библиотеку која је набављала публикације штампане у дијаспори, као и оне које су излазиле у Совјетском савезу. Организација *Земјор* је у Србији била најактивнија од средине двадесетих до средине тридесетих година када су се активирали на отварању бројних руских библиотека и основних школа, као и на пољу издавачке и културно-уметничке делатности. На челу организације *Земјор* у Београду био је истакнути пуковник Фјодор Јевдокимович Махин, који се поред организацијских послова у *Земјору* бавио и публицистичким радом, али је свакако најзаслужнији за покретање часописа *Руски архив* 1928. године. *Земјор* је била организација која је око себе окупљала бројне уметнике и књижевнике са истим циљем као и у другим државама – популарисање руске културе у избеглиштву.

Руске библиотеке које су отворане широм Србије, имале су такође као главни виљ ширење књиге међу руским избеглицама. Прву међу њима *Руску народну библиотеку* у Београду, основао је Сверуски савез градова још 1920. године. Ова библиотека је својим богатим књижним фондом олакшавала рад руским културним и научним радницима у Србији. Сличне библиотеке су отворане и у другим местима у Србији и Војводини, заправо свуда где су се настанили руски емигранти – у Новом Саду, Зрењанину, Сомбору, Суботици, Кикинди, Панчеву, Сенти, Сремској Митровици, Сремским Карловцима и другим местима. Ипак, у Београду је отворен највећи број руских библиотека, а велики број међу њима биле су уједно и књижаре које су бавиле и продајом руских књига. Такве библиотеке и књижаре отворала су многобројна руска удружења у Београду као што су: *Друштво Словенске узајамности*, *Друштво Прејород* и др. Књиге и часописи за библиотеке набављани су из Совјетске Русије али је постојала потреба и за покретањем издавачке делатности на руском језику на територији Србије. Међу првим књижарама у Београду, рад на издавачкој делатности започела је Књижара *Руска мисао*, а за њом и *Словенска књижарница*, Књижара *Освић*, *Руска војна књижара* и др.

Издавачкој делатности на руском језику у Србији велики допринос дало је оснивање *Издавачке комисије* чији задатак је био да штампањем руских класика и савремених руских писаца повећа читаност руске књижевности у емиграцији. *Издавачку комисију* је 1928. године основао *Руски културни одбор* који је водио рачуна и о њеном финансирању. Издавачка комисија је у току свог шестогодишњег рада „издала шездесет и један наслов, међу којима и три школска уџбеника, чији су аутори били чланови комисије“ (Ђурић, 1990: 188).

Књиге су излазиле у три едиције: *Руска библиотека*, *Дечја библиотека* и *Библиотека за младеж*. Највећа пажња била је посвећена едицији *Руска библиотека* у која броји нај број књига (43) у највећим тиражима са око две хиљаде примерака. Највише места у Руској библиотеци, уредици су дали прози па тако имамо највећи број романа, хроника и приповедака, док поезија уопште није била заступљена. Међу ауторима своје место пронашли су: Дмитриј Сергејевич Мерешковски, Јевгениј Николајевич Чириков, Алексеј Михајлович Ремизов, Сергеј Петровић Мељгунов, Константин Димитријевич Баљмонт, Иван Алексејевич Буњин, Александар Валентинович Амфитеатров и

други. И поред основног циља – да штампа руске класике, *Издавачка комисија* се задржала на штампању дела савремених руских књижевника у емиграцији „како би се пред лицем света што очитије представиле емигрантске духовне вредности“ (Ђурић, 1990:188).

Узајамни електронски каталог Србије открива да је у периоду од 1928. до 1937. године у Србији објављено укупно 264 књига на руском језику. Најзаступљенији аутори чија су дела у оригиналу, на руском, публикована у Србији приказани су у *Табели 1*.

Табела 1: Аутори са највише наслована руском језику објављених у Србији (1928–1937)

Аутор	Број објављених наслова
Јевгениј Николајевић Чириков	10
Александар Погодин	7
АлександарДимитријевић Билимовић	7
Александар Валентинович Амфитеатров	6
Николај Павлович Абакумов	4

Поред издања на руском језику, значајна је и преводилачка делатност са руског на српски језик. Највећи издавач који се бавио издавањем руских превода био је *Савез руских књижевника и новинара у Краљевини СХС* а чувена је њихова едиција *Словенски класици* у оквиру које су југословенски читаоци упознати са изабраним делима чувених руских писаца из 19. века. И већ поменута организација *Земјор*, која је издавала часопис *Руски архив*, издала је и неколико књига преведених са руског на српски језик.

Као издавачи, а уједно и штампари појављују се и руске књижаре у Београду, Новом Саду, Сремским Карловцима и другим градовима, а међу њима издавачи и књижари: Сергеј А. Кашкин, браћа Грузинчеви, Сергеј Фомич Филонов, Анатолиј Иванович Прицкер...

Истраживање превода књига са руског на српски језик урађено јена основу података расположивих у Узајамном електронском каталогу Србије, а период истраживања ограничен је на године излажења часописа *Руски архив* (1928-1937). Претраживањем је добијен резултат од укупно 387 наслова, од тога је највећи број белетристике, а мали број припада црквеној и филозофској литератури. На основу анализе добијених резултата, у *Табели 2* издвојени су најпревођенији руски аутори.

Табела 2: Најпревођенији руски аутори у Србији (1928-1937)

Аутор	Број преведених издања
Фјодор Михајлович Достојевски	96
Иван Сергејевич Тургенев	52
Лав Николајевич Толстој	41
Виктор Петровић Гурјев	12

Значајну издавачку делатност у Србији имала је и *Руска православна зајранична црква* са седиштем у Сремским Карловцима, који су штампали велики број црквених и богослужбених књига и на руском и на српском језику (Јовановић, 2008: 168). Такође, као истакнути издавач појављује се и *Православно мисионарско издавачко предузеће* из Беле Цркве са издањима приручне црквене литературе.

Што се периодике тиче, она заузима значајно место у целокупној издавачкој продукцији руских емиграната. Периодичним гласилима, часописима и новинама, руски емигранти су се први пут огласили на територији наше земље. То је био њихов начин да изразе своје незадовољство и да се на неки начин организују у заједничком циљу. „Готово свака руска организација или група, била она цивилна или војна, покретала је своје издање, утркујући се просто са другима ко ће се први огласити својим листом, билтенем или неком другом штампаном ствари“ (Ђурић, 1990: 241). Ове серијске публикације биле су из различитих области и за све је карактеристично да нису имале дуг век излажења.

Истраживање руских периодичних публикација у Србији временски је омеђено на период излажења часописа *Руски архив*, од 1928. до 1937. године. Према Узајамном електронском каталогу Србије који осликава стање у свим библиотекама у Србији, укупан број руских периодичних публикација у овом периоду је 99. Међу њима, свакако су најзначајнији: *Нобое время (Ново време)*, *Царский вестник (Царски весник)*, *Русский голос (Руски глас)*. Нажалост, данас је само мали број наслова доступан и може да се види. На основу штампаног каталога Народне библиотеке Србије можемо да закључимо да је у овој установи чуван највећи број наслова руске емигрантске периодике, али су они неповратно изгубљени приликом бомбардовања зграде Народне библиотеке Србије 6. априла 1941. године.

Истраживање издавачке делатности руске емиграције на територији наше земље омогућава увид у руско стваралаштво и доприноси

разумевању руског утицаја на развој српске културе у првој половини 20. века. То је у великој мери олакшано чињеницом да је *Руски архив* штампан искључиво на српском језику и по томе је јединствен, јер су сви остали руски емигрантски листови излазили на руском. Заједнички живот два народа неминовно је довео до међусобних утицаја и прожимања двају култура. „Ближе упознавање са руским педагошким системом, теоријским радом у разним научним областима, упознавање са руском културом преко избегличке штампе, богате издавачке делатности, путем критичко-теоријских расправа и студија, преко преводне књижевности, посебно су утицали на развој овдашње културе и науке.“ (Јовановић, 1994: 35)

Литература

- Грујић, Д., Ђоковић, Г. (2012). *Руски архив: библиографија*. Београд: Институт за књижевност и уметност. (Серија Историја српске књижевне периодике / Институт за књижевност и уметност, Београд; 23)
- Ђурић, О. (1990). *Руска литерарна Србија: 1920–1941: (писци, кружоци, издања)*. Горњи Милановац: Дечје новине; Београд: Српски фонд словенске писмености и словенских култура.
- Јовановић, М. (1994). Русија у егзилу: оквири, домети и начелни проблеми истраживања. У *Руска емиграција у српској култури XX века. Књ. 1*, прир. М. Сибиновић, М. Межински, А. Арсењев (22–37). Београд: Филолошки факултет.
- Јовановић, М. (2008). Руска православна загранична црква у Југославији током двадесетих и тридесетих година 20. века. У *Српска теологија у двадесетом веку – истраживачки проблеми и резултати* (160–178). Београд: Православни богословски факултет.
- Петров, А. (2011). *Руски архив – лицем према Русији*. У *Језик, књижевност, култура: Новици Пејковићу у спомен: зборник радова*, ур. Ј. Делић, А. Јовановић (659–677). Београд: Институт за књижевност и уметност; Београд: Филолошки факултет.
- Суботић, И. (1928). Руски архив. *Летопис Матице српске*, 102, 318, 1, 157–160.
- Постников, С. (1932). Књижевност емиграције (прев. Б. Ковачевић). *Руски архив*, 5, 18/19, 145–147.

Gordana Đoković
Dragana Grujić

Summary

**BOOKS AND JOURNALS IN THE *RUSKI ARHIV*
AND BIBLIOGRAPHICAL SOURCES**

The rich publishing production of Russian emigration is reflected on the pages of the journal *Ruski arhiv: časopis za politiku, kulturu I privredu Rusije* (1928-1937), especially within the section Books and magazines. Through this section, the public, from the first issue, were continuously acquainted with the latest Russian books and serial publications that influenced on the development of not only literary but also social ideas. In addition to these publications, the paper will analyze the representation of Russian books and journals in Serbia and the translation activity from Russian to Serbian in the period of the existence of the *Ruski arhiv* that exceeds its basic role and reflects the socio-historical circumstances. Analysis of books and journals in the *Ruski arhiv* and bibliographical sources in its form, essence and purpose, follows the need to provide an insight into Russian creativity and discovering to what extent it is, among other things, was the Russian cultural influence in Serbia.

Key words: Russia, emigration, publishing, *Ruski arhiv*, bibliographical sources